נערה שנתפתתה פרק רביעי כתובות מג.

ומודה בקנס פטור ורבנן סברי כי קא תבע בושת ופגם קא תבע במאי קא מיפלגי א"ר פפא ר"ש סבר [6]לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ ורבנן סברי לא שביק איניש מידי דכי מודי ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר בעא מינה רבי אבינא מרב ששת בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא א"ל תניתוה [7]אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מי דמי אלמנתו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה למימרא דבתו עדיפא ליה מאלמנתו והאמר רבי אבא א"ר יוסי [8]עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסין מועטין מה הבת אצל אחין [9]הבת ניזונת והאחין ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת [9]אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים לענין זילותא אלמנתו עדיפא ליה לענין הרווחה בתו עדיפא ליה מתיב רב יוסף [10]מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין טעמא דבחיי האב הא לאחר מיתת האב לעצמה מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת אי בשאינה ניזונת מאי למימרא אפילו [11]למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זוג ר"מ בעבד כנעני דלא כתיב ביה עמך אבל עבד עברי דכתיב ביה [12]עמך לא כל שכן בתו אמר רבה בר עולא [13]לא נצרכה אלא להעדפה אמר רבא [14]גברא רבה כרב יוסף לא ידע דאיכא העדפה וקמותיב תיובתא אלא אמר רבא רב יוסף מתני' גופא קשיא ליה דקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה במציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה מי דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי אביה לא זכי כהו האב אלא משום איבה שסמוכה על שלחנו ואינו חייב לזונה בחייו אבל אחין בע"כ יהבו לה מזוני [15]בחיי אביה לפיכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי אריש אר"ח בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (ר"ה) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

[רבי שמעון סבר כו'. והשתא פליגי במתני' בעמד בדין וכדלא עמד בדין אבל קשה דסוף סוף מיון דלריך לומר דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב [16]ל"כ בתם דמק למלק בין קנס זה לשאר קנסות אלא דהוה ליה למימר מי קאמר רבה דממונא הוי לענין הודאה וע"ק לאביי אמאי תני ר"ש קרבן שבועה בהודאה אדרבה הודאה תליא בקרבן שבועה ועוד היכי הוה בעי למילף הודאה מקרבן הרי קרקעות דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב ועוד הא דאמר לקמן הא עמד בדין משלם כו' משמע אאומם ומפתה דקאי ביה אם עמד בדין חייב קרבן אע"ג דלא בגרה ומתה ומפרש ר"י דאביי מיבעיא ליה מיון דאינו מורים לבניו אפי' עמד בדין לר"ש בתמני' משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ומשיב זכות בתו כל זמן שלא נא לידו ה"ה לענין שבועה דלאו למעטו מוכחא אע"פ שממון גמור הוא לענין הודאה כשמודה כשעמד בדין מ"מ אם קנס עליו מין דאם היה מודה שאומם ופיתוי ולא היה מודה שעמד בדין פטור ושוף הסוגיא מ"מ לא יתישב]:

בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. מדאוריתא פשיטא ליה דהוי לעצמה כדדרשינן לקמן מוהתנחלתם אלא מדרבנן כעי מדתלי טעמא במזונות ומדמייתי עלה מאלמנה ומיבעיא ליה מיון דניזונת משלהן מי התקינו להו רבנן מעשה ידיה תחת מזונות או לא וכן משמע כל הסוגיא ולקמן דבעי מ"ט דרב ס"מ למיבעי מיון מ"ט דרב שאם דמדאוריתא מודה דהוה לעצמה אלא נקט רב משום דקאמר בהדיא דמעשה ידיה לעצמה אף מדרבנן וקאי מגמגם רשב"א דהכא משמע דטפי הוי מעשה ידיה שלה מיון שניזונות בעל כרחם בתנאי כ"ד ממה שהיתה ניזונת מדעתם ולקמן גרים אלמנה (דף לה:) גבי אלמנה משמע איפכא דאדרבה מיון שניזונת ע"י תנאי כ"ד הוה מעשה ידיה שלהן טפי ממה שהיתה ניזונת מדעתם וצ"ע [17]ודוחק לחלק בין אלמנה לבת דבתם לא היה בהרווחה דמ"מ סברא הוי איפכא]:

עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין. וא"ת אלמנה אצל הבת אמאי קרי ליה נכסים מועטין בשלמא גבי בת אצל אחין מפרש בפ' מי שמת (כ"ב קלט: ופס) כדי שיחזו אלו ואלו עד שיבגרו אבל הכא אין שייך אותו שיעור שהאלמנה יש לה לעולם מזונות וגראה לר"י דדוקא כשיש אלמנה ובנים ובת מקנו לאלמנה ומתנו לה מה שהיה (ב) ליקח לבת והיינו עד שתיבגר הבת אבל כשאין אלא אלמנה ובנים או אלמנה ובת שהבת יורשת לא עשו תקנה בשביל האלמנה דמשום אלמנה לא לזו להפקיע כח הירושה אלא כשכבר הפקיעו בשביל הבת ובשביל הבת הפקיעו עפי לפי שהיא יוולשת כשאין בנים וכן משמע בירושלמי בפרק מי שמת דאמר התם אין אלמנה דוחה את הבנות ולא הבנות דוחות את האלמנה ופעמים שהאלמנה דוחה את הבנות על ידי בנים ואת הבנים על ידי הבנות: **לא** בשאינה ניזונת. פירוש מן האחים אבל מן האב היתה ניזונת ומשום הכי פריך אי בשאינה ניזונת מאי למימרא דפשיטא דלאחר מיתת האב לעצמה ומשום היא גופה דמת האב הרי הן של אחין נמי לא אילטריך הואיל וניזונת היתה מן האב פשיטא דיורשין אותו ואית ספרים דלא גרסי מאי למימרא אלא גרסי אי בשאינה ניזונת אפי' למ"ד כו' וכן עיקר ומייתי בשאינה ניזונת לא מן האב ולא מן האחין דאחר מיתת האב אין לן למידק דומיא דבחיי האב ופריך אגופה אמאי מת האב הרי הן של אחין הא אפי' אב עצמו אין לו שאינה ניזונת ממנו: **ל"ג** בי טוב לו דכספרי (פ' ראה) לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש לה מכסיר כתושב יהיה עמך ומיותר הוא עמך דה"מ למכתב כסיר כתושב יהיה עד שנת היובל אבל כי טוב לו עמך אינו אלא מיפוי דברים בעלמא[18]: **מגיד** שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו. מיתה אמאי אילטריך קרא להכי הא היא גופה לא נפקא לן דמעשה ידיה נאכיה אלא מלאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה נאכיה ואמה גופה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת כדאמרי' בפ"ק דקידושין (דף יח:) ונראה לרשב"א דלא אילטריך האי קרא אלא משום קטנה דהקישא לא אילטריך אלא לגערה אבל לקטנה לא צריך הקישא דהשתא זכוי מזכן לה מעשה ידיה מיבעי. [19]וא"ת אי לאו האי קרא ה"א לאמה לקטנה אינערך לאשמועינן דאין מעשה ידיה נאחין דומיא דאמה ולא הוה ידעי' נערה אבל מיתה דהשתא זכוי מזכן לה הוי ק"ו ומימה דיון]:

חבלות דידה נינהו. ואם תאמר וכי אם קיצץ ידיה לא תהיה חבלה של אב והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרינן בהחובל (ב"ק דף פז.) הקוצץ יד עבד עברי של חבירו [20] נותן דמי שבת גדולה לעבד ודמי שבת קטנה לרבו ורבנן אמרי יתמן הכל לעבד וילקח בהן קרקעות [21]והוא אוכל פירות ויש לומר דפשיטא ליה דמיירי בחבלות קטנות שאין בהן ביטול מלאכה דאי יש בהם הפסד מעשה ידיה אמאי אין מורים לבנו כמו שמורים מעשה ידיה להכי פריך דידה נינהו:

ומודה בקנס פטור. והכי לא תבעו אלא קנס לבדו ועליו נשבע וכיון דאי אודי ליה קמן לא משלם כי כפריה נמי לאו ממונא כפריה: **כח הניזונים מן האחין.** שכך הוא תנאי כתובה בפרקין (לקמן דף נב:) בנן נוקבן דיהווין ליכי מינאי בניתי ומיתזנן בניתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך: **ומעשה ידיה שלהן.** אלמא במקום אב קיימי: **כאן ניחא ליה בהרווחה.** שתרוויח מעשה ידיה (א) לבד מפרנסתה: **אלמנה אצל הבת.** מי שמת והניח אלמנה וכתב: **בנכסים מועטין.** שאין בהן כדי פרנסת שנים עשר חודש כדאמר בפ' מי שמת בב"ב (קלט.) וקתני [שם] הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: **טעמא דבחיי האב.** עשאתה חוכה כו אחב להוריש לבניו: **הא לאחר מיתת האב.** עשאתה מדאלטריך לתנא לאשמועינן: **לא בשאינה ניזונת.** כגון שלא היו נכסים: **מאי למימרא.** דיוקא לא אלטריך לאשמועינן דעשאתה לאחר מיתת האב לעצמה ואי לאשמועינן היא גופה דמה שעשאתה בחיי האב לאחים לאחר מיתת האב הא זכה בה אב דממונא הוא ולאו קנסא: **אפי' למאן דאמר.** במסכת גיטין (יב.) פלוגתא: **להעדפה.** לעולם לדיוקא דילה אילטריך לאשמועינן דמעשה ידיה לאחר מיתת אב לעצמה וכשאינה ניזונת אלא מיתת זכות שזיכתה תורה לאב בכתו ממון הוא להוריש לבניו ודקשיא לך בממאי מיתזון הא לא גרעה מעבד עברי כי אלטריך לאשמועינן להעדפה שמעשה ידיה עודף על מזונותיה אלטריך לאשמועינן: **אמר רבא וכי נגרא רבה כרב יוסף.** דאומנה לבא מיומנא לא הוה ידע דאיכא העדפה ומאי לדמויי ולשנויי בשאינה ניזונת ולהעדפה ואפ"ה אומנה אלא ע"כ רב יוסף טעמא ידע דמיומנא מעלייתא היא והכי קשיא ליה ממתני' דדרב ששת: **דקתני.** מתני' מציאתה עם מעשה ידיה ולמה לי למתניה והא לא שייך למיתני אע"ג שלא גבתה דממאן גבתה: **אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה.** דמה שעשאתה בחיי האב לאב ולאורשין ומה שעשאתה לאחר מיתת האב לעצמה: **מה מציאתה כו'.** דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בהן אב אא"כ סמוכה על שלחנו כדאמרינן בב"מ (דף יב:) ומשום איבה דכיון דאינו חייב לזונו בחייו ומה שעשאתה לאחר מיתת האב לעצמה: **מי דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בהן אב אא"כ סמוכה על שלחנו כדאמרינן בב"מ (דף יב:) ומשום איבה דכיון דאינו חייב לזונו בחייו אבל אחין בע"כ יהבו לה מזוני בחיי אביה לפיכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי אריש אר"ח בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (ר"ה) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

מסורת הש"ס

א) שבועות לח:, ב) לקמן פא. לה:, ג) ב"ב קמ: [ע"ש], ד) [לעיל מב.], ה) [ב"מ לג.] ב"ק פו: לקמן נח: ניטין יב., ו) ב"ק פו:, ז) [ובמיס מד. ק:], ח) קדושין נח:, ט) ב"ק פח., י) [לקמן דף מט.], כ) [דף מו:], ל) מ"א כ"י, מ) [וע"ע תוס' קדושין שו. ד"ה כי וכנ"ל דף פו: ד"ה דכתיב], נ) מ"א כ"י, ס) [נ"ל והרב].

תורה אור השלם

1. כְּשָׂכִיר כְּתוֹשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ: וי"קרא כה מ
1. וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהַבְךָ וְאֶת בֵּיתֶךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ: דברים טו טז
2. וְהִתְנַחֲלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ:
וי"קרא כה מו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמו כו' לבד מפרנסתה. נ"ב כלומר נדוניתה: (ב) הר"ה עפו כו' סיים לה ליקח: (ג) ד"ה חבלות כו' של מכירי אביי אמר נתן וכו' ורבא אמר יתמן:

מוסף רש"י

מעשה ידיה. שעשתה בחי אביה. אע"פ שלא בבתה. כגון שכר פעולה, מת האב הרי הן של אחין. דמשמע לשון זכה כו אב, ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי הוי מודה מיפטר (לעיל מב.). יכול הרב לומר לעבד. כעבד, עשה עמי. מלאכה, ואיני זוג. אלא חזור על הפתחים (גיטין יב.). להעדפה. המותר על מזונותיה (ב"ק פז.). זכות בתו. זכות שזכתה לו תורה בבתו (קדושין מז:).

עין משפט נר מצוה

ו א מי' פ"ט מהל' אישות הל"ח סמג לאוין ע"פ טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' ח:
ז ב מיי' פ"יב שם הל' ח ופ"ב מהל' נחלות הל"ב סמג שם טוש"ע שם סי' קיב סעי' יח:
ח ג מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעי' טז וסי' לג סעי' ד:
ט ד מיי' פ"ט מהל' ערכין הל"ז טוש"ע יו"ד סי רסז סעי' כ:
י ה ו מיי' פ"יט מהל' אישות הל"י ופ"ב מהל' ערכין הל' טו סמג עשין פג טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' כ:
יא ז ח מיי' פ"ד מהל' מוכר הל' יד סמג עשין נ טוש"ע חו"מ סי' מכ סעי' ו:

תוספות רי"ד

בעא מיניה רבינא מר"ש בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. אחים במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין. א"ד לא דמי [ואבן] התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא מתנאי ב"ד קאכלי פי' שכך כתבו לה בכתובתה בנין נוקבין דיהוי ליכי מינאי אנן מיתזנין וכו' א"ל תניתוה אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן. פי' והאי נמי תנאי כתובה הוא שכך כותב לה. ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא וכו' אלמא במקום אב קיימי מי דמי אלמנתו לא ניחא ליה בהרוחה בתו ניחא ליה בהרוחה. ור"י פשיט מדקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין. בשלמא מעשה ידיה איכא גובינא אלא מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה פי' דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי אביה לא זכי כהו האב אלא משום איבה שסמוכה על שלחנו ואינו חייב לזונה בחייו אבל אחין בע"כ יהבו לה מזוני [18] בחיי אביה לפיכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי אריש אר"ח בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (ר"ה) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

---

[18] נ"ל יכי לה מזוני מנכסי אביה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com